

YUQUMLI KASALLIKLARNI OLDINI OLISH USULLARI

Urganch Abu Ali Ibn Sino nomidagi

jamoat salomatligi texnikumi

o'qituvchisi

Rajabova Risolat Farxod qiz

Annotatsiya: Ushbu maqolada yuqumli kasalliklar va ularning oldini olish usullari atroflicha tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: yuqumli, kasallik, choralar.

Yuqumli kasallik har qanday odam organizmiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Patogen mikroorganizmga qarshi kurashish uchun insonning immunitet tizimi yuqoriligi katta ahamiyatga ega. Mamlakatimizda Milliy taqvim asosida 13 turdagi yuqumli kasalliklarga qarshi emlash ishlari o'tkaziladi. Emlash bu — ma'lum bir kasallikka qarshi immunitetni oshiradigan biologik preparat. Vaksina zaiflashgan yoki kasallik chaqiradigan mikroorganizmlardan tayyorlanadi. Agent tananing immun tizimini uni begona sifatida aniqlashga, yo'q qilishga va “eslab kolishga” undaydi, bu esa immunitet tizimiga kelajakda duch keladigan har qanday mikroblarni osonroq aniqlash va yo'q qilish imkonini beradi. Vaksinaning o'zi kasallik keltirib chikarishga qodir bo'lmasa ham, tananing immunitet tizimi unga virus bordek munosabatda bo'ladi. Xalqaro tajribadan ma'lum bo'ldiki, emlashlarning keng qo'llanilgani sababli, polimiyelit, qizamiq, difteriya, ko'k yo'tal, parotit, qoqshol va meningitning ba'zi turlari kabi keng tarqalgan kasalliklar hozirda kamdan-kam uchraydi. Emlangan odamlarda kasallik qo'zg'atuvchi virus yoki bakteriyalarni zararsizlantiradigan antitanachalar paydo bo'ladi. Ularning kasallikka chalinishi hamda mikroblarni tarqatish ehtimoli juda kam bo'ladi. Yuqumli kasalliklarning o'ziga xos xususiyatlari mavjud. Ular Quyidagilardan iborat:

1. Barcha yuqumli kasalliklar bemor yoki bakteriya tashuvchilardan atrofdagi sog'lom kishilarga yuqishi mumkin. Kasallikning atrofdagilarga yuqish ehtimoli kasallik turiga va kechish davriga bog'liq.

2. Yuqumli kasalliklarda o'ziga xoslik mavjud har bir kasallik ma'lum turdagi patogen mikroblar tomonidan quzg'otiladi. Masalan, difteriya (bo'g'ma) ni difteriya tayoqchasi, qizamiqni - qizamiq virusi, vaboni - vabo vibrioni qo'zg'atadi hech qachon vabo vibrioni difteriyani qo'zg'atmaydi, yoki aksincha ham bo'lmaydi).

3. Yuqumli kasalliklar kechishida ma'lum davriylik kuzatiladi. Patogen mikroblar odam organizmiga tushganidan so'ng ma'lum muddatgacha kasallik alomatlari ko'rinmaydi. Uni yuqumli kasallikning yashirin (inkubatsion) davri deb ataladi. Bu davr muddati turli kasalliklarda turlicha bo'ladi. Masalan, grippda bir necha soatdan 2 kungacha, ich terlamada 2-3 hafta va hokazo. Keyingi davr kasallik alomatlari namoyon bo'lgan davr hisoblanadi. Unda kasallikning umumiy alomatlari ham, har bir xastalikning o'ziga xos bo'lgan klinik alomatlari ham yuzaga chiqadi. Bu belgilar dastlab paydo bo'ladi (prodromal davr), rivojlanib avjiga yetadi va ma'lum muddatdan so'ng borib, yo'qoladi. Kasallik alomatlari kamaya boshlagandan bemor o'zini durustroq his qila boshlaydi. Bu tuzalish (rekonvalessensiya) davri boshlanganidan darak beradi. U ko'pincha sog'ayish davri bilan tugallaydi. Ayrim hollarda, bu davrda kasallik zo'rayishi mumkin. Yuqumli kasalliklarda "to'la sog'ayish" deganda faqat kasallik alomatlarining to'la tugashi emas balki bakteriologik sog'ayish ham nazarda tutiladi. Chunki bemor kasalliklar to'la forig' bo'lganida, uning organizmidan patogik mikroblar ajralishi ham to'xtash kerak. Bemor tuzilganidan so'ng qilinadigan tahlilda (surtma yoki ekmalarda) patogen mikroblar 2-3 karra tekshirilganda topilmasligi bakteriologik sog'ayishidan darak beradi. Bazi kasalliklarda, masalan ich terlama yoki paratiflarda, bemor tuzalib ketganidan so'ng ham, uning tanasidan patogen mikroblar ajralib turadi. U kasallikdan so'nggi bakteriya tashuvchilik holati deb ataladi. Bu holat 3 oygacha davom etsa, o'tkir bakteriya tashuvchilik, 3 oydan ortiq cho'zilsa surunkali bakteriya tashuvchilik hisoblanadi.

4. Yuqumli kasalliklardan so'ng bemor organizmida aynan shu kasallik mikroblariga nisbatan turg'unlik immunitet paydo bo'ladi. U ortirilgan immunitet bo'lib, himoya qobiliyati turli muddatgacha saqlanib qoladi. Masalan, grippdan so'nggi immunitet kuchi aynan shu turdagi virusga nisbatan 3 yilgacha yetadi. Qizamiq va ich

terlamadan so'ng paydo bo'ladigan immunitet butun umrga yetadi va odam bu kasalliklar bilan qaytadan og'rimaydi. Keyingi yillarda ilmiy tekshirishlar natijasida, yuqumli kasalliklardan so'ng shakllanadagan immunitet ko'p jihatdan bemor organizmning genetik na fenotipik xususiyatlariga bog'liq ekanligi isbotlandi.

5. Emlash yo'li bilan keng tarqalgan yuqumli kasalliklarning oldini olish mumkin. Bolalarni bir necha yuqumli kasalliklarga qarshi emlashdan maqsad, ularni oldini olishdir. Difteriya, ko'k'yo'tal, qizamiq, poliomiyelit (shol) ga qarshi emlashlar shular jumlasidandir.